

Література

1. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. — К.: Рад. школа, 1978.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Крат Р.В.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

На сучасному етапі, коли набирає оберти реформа вітчизняної освіти в напрямку модернізації організації профільної освіти старшокласників, великого значення надають спецкурсам, або курсам за вибором.

Головною проблемою залишається те, що загальнонавчального переліку предметів, за яким би велися спецкурси, в держстандартах немає. Немає і, відповідно, методик, підготовлених спеціалістів. Тому старша школа залишається сам на сам з вирішенням цієї проблеми. Найчастіше, спецкурси перетворюються на "клуби за інтересами", ще гірше — на примусові. Тому учні, найчастіше, не зацікавлені курсом, не розуміють призначення цих курсів, а відтак, курси за вибором не можуть забезпечувати високий рівень знань і виконувати свою функцію. Ефективну роботу спецкурсів важко організувати ще й тому, що відвідування їх не обов'язкове, а діти і так надзвичайно перевантажені і їм не під силу відвідувати ще й додаткові заняття.

Однак, цю ситуацію можна змінити, якщо включити спецкурси в навчальний план за рахунок зменшення програми непрофільних предметів, що передбачає реформа освіти.

В більшості країн Європи (Франції, Шотландії, Нідерландах, Англії, Швеції, Фінляндії, Норвегії, Данії та ін.) всі учні до 6-го року навчання в основній загальноосвітній школі формально отримують однакову підготовку. До 7-го року навчання учень повинен визначитися у виборі свого подальшого шляху. Кожному учню пропонується два варіанти продовження освіти в основній школі: "академічний", який в подальшому відкриває шлях до вищої освіти, та "професійний", коли навчаються за спрощеним навчальним планом, що містить, в основному, прикладні та профільні дисципліни. При цьому, багато учених-педагогів європейських країн вважають недоцільною таку ранню профілізацію (в основній школі).

В США профільна освіта існує на останніх двох або трьох роках навчання в школі. Учні можуть вибрати три варіанти профілю: академічний, загальний і професійний, в якому дається передпрофесійна підготовка. Варіативність освітніх послуг в них здійснюється за рахунок розширення спектру різних навчальних курсів за вибором. При цьому, передусім, враховуються запити і побажання батьків, плануючих профіль своїх дітей.

Аналіз зарубіжного досвіду дозволяє виділити загальні для всіх вивчених країн риси організації навчання на старшому ступені загальної освіти:

1. Загальна освіта старшого ступеня у всіх розвинених країнах є профільною.

2. Профільна освіта охоплює два-три останніх роки навчання в школі.
3. Частка учнів, що продовжують навчання в профільній школі неуклінно зростає у всіх країнах і складає на сьогодні не менше 70%.
4. Кількість напрямів диференціації, які можна вважати аналогами профілів невелика. Наприклад, два в англослов'янських країнах (академічний і неакадемічний), три у Франції (природничо-науковий, філологічний, соціально-економічний) і три в Німеччині ("мова — література — мистецтво", "соціальні науки", "математика — точні науки — технологія").
5. Організація профільної підготовки розрізняється за способом формування індивідуального навчального плану учня: від жорсткого фіксованого переліку обов'язкових навчальних курсів (Франція, Німеччина) до можливості набору із множини курсів, що пропонуються за весь період навчання (Англія, Шотландія, США та ін). Як правило, школярі повинні вибрати від 15 до 25 навчальних курсів тривалістю до одного семестру. Аналогами таких курсів в Україні можна вважати навчальні модулі, із яких можна будувати велику кількість самостійних курсів.
6. Кількість обов'язкових навчальних предметів (курсів) у старшій школі, в порівнянні з основною, значно менша. Але серед них обов'язковими є природничі науки, іноземні мови, математика, рідне мовлення, фізична культура.
7. Як правило, старша профільна школа виділяється як самостійний вид освітнього закладу: ліцей — у Франції, гімназія — в Німеччині, "вища" школа — в США.
8. Дипломи (свідоцтва) про закінчення старшої (профільної школи) дають право прямого зарахування у вищі навчальні заклади за деякими винятками, наприклад, у Франції прийом в медичні та військові вузи відбувається на основі вступних екзаменів.
9. Весь післявоєнний період кількість профілів та навчальних курсів у старшій школі за кордоном постійно скорочувалась, одночасно росла кількість обов'язкових предметів і курсів. При цьому, більш виражено проявлявся вплив і зростаюча відповідальність центральної влади за організацію та результати освіти. Це відображається на всіх етапах проведення екзаменів, в розробці національних освітніх стандартів, зменшення розробки підручників тощо.

В нашій країні напрямок розвитку профільного навчання шляхом організації курсів за вибором та створення профільних класів, спеціалізованих шкіл, в цілому, відповідає світовим тенденціям розвитку освіти.

Але, разом з тим, існуюча сітка профільної шкільної освіти поки що розвинена недостатньо. Для більшості школярів, особливо, сільської місцевості, навчання в спеціалізованих ліцеях, гімназіях недоступне з ряду причин. Це призводить до таких масових явищ як масове репетиторство, платні підготовчі курси при вузах і т.п. Профілізація навчання в старших класах школи шляхом курсів за вибором повинна внести позитивний вклад у вирішення такого роду проблем.

Реалізація ідеї профільності старшої школи ставить випускника основної школи перед необхідністю здійснення відповідального вибору — попереднього самовизначення у відношенні профілюючого напря-

мку власної діяльності.

Необхідною умовою створення загальноосвітнього простору, яке б сприяло самовизначенню учня основної школи, є введення передпрофільної підготовки через організацію курсів за вибором.

З цією метою необхідно:

- збільшити кількість годин варіативного (шкільного) компоненту Базисного навчального плану у випускному класі основної школи;
- при організації обов'язкових занять за вибором ввести поділ класів на необхідну кількість груп;
- освітнім закладам використовувати години варіативного компоненту, передусім, на організацію передпрофільної підготовки.

Отже, основна функція курсів за вибором у старшій школі — профорієнтаційна. В зв'язку з цим кількість таких курсів повинна бути надлишковою. Вони повинні носити короткостроковий і послідовно по черговий характер, являтися свого роду навчальними модулями. Курси за вибором необхідно вводити поступово. Одночасне введення цілого спектру різноманітних спецкурсів може поставити учня (його сім'ю) перед важковирішуваним завданням. Також необхідна цілеспрямована, випереджаюча робота по засвоєнню учнем самого механізму прийняття рішення, освоєння "поля бажання, можливостей і відповідальності".

Література

1. Ордынская И. Спецкурсы в школе: что это такое? // Обучение и карьера. — №8 — 2006. — С. 80–84.
2. Элективные курсы в профильном обучении. / Под ред. Каспаржак А.Г. — М.: Вита-Пресс, 2004. — 144 с.
3. Левина Т.Т. Технологии профессионального педагогического образования: Учебное пособие для студентов вузов. — М., 2001. — 272 с.

ДО ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

*Ліпартеліані Д.А., Пальшкова І.О.
Південноукраїнський державний педагогічний університет
імені К.Д.Ушинського*

Багаточисленні приклади, коли люди, вважаючи себе, можливо і справедливо, спеціалістами у галузі екології, беруться за викладання та дуже скоро переконаються, що їх зусилля передати знання учням виявляються неспроможними, що такі важливі, необхідні кожному знання засвоюються формально, без очікуваної зацікавленості. А заклики до екологічно виправданої поведінки стають лише привідом для жартів з боку учнів.

Багато чому можна навчити за допомогою підручників, практикумів, екскурсій. Але моральний аспект відрізняє екологію від інших дисциплін. І придатна для інших наук система освіти не працює, коли справа торкається екології, оскільки система, що склалася, « не визначає межі добра і зла, не припускає ніяких обов'язків, закликає до жертви, не робить внесення змін в існуючу філософію цінностей». Це примічено Олдо Леопольдом ще півстоліття тому [2].

Як же викладати екологію дітям? Треба позначити, що екологічна